

СВЯТКОВІ РІЗДВЯНІ ПОБАЖАННЯ

Традиція висловлювання доброзичливих поздоровлень в святочний час існує століттями. Коли нема можливості зробити це особисто, тоді передаємо поздоровлення письмово - посилаємо листівки членам сім'ї, друзям, знайомим. Традиція писання листівок, яка донедавна була так популярною та розповсюдженою, поволі занепадає. Технологічні інновації перебирають і побажання з нагоди різних okazji - посилаються на електронну пошту чи "фейсбук". І, хоча, висловлені побажання таким способом є щирі та теплосердечні, проте вони є скороминувші, тимчасові, без можливості затримати їх на довгий час, роздумати над написаними словами чи оцінити ілюстрації (хай і будуть вони з електронних шаблонних фондів) чи, навіть, зберегти їх на згадку. Із цих причин дуже важливим є цінування та збереження листівок минулих років – особливо листівок з оригінально мистецькими, сюжетно-святочними ілюстраціями, часто із символічним значенням, яке інтуїтивно інформує та навчає нас способом зображення чи висловлювання. Такі листівки можуть іноді навівати думки про минуле, зворушити до роздумів та міркувань, поринати у спомини і спонукати до відновлення дещо із забутих, занедбаних і покинутих звичаїв.

У Сівачі за 23-є грудня 2012

р. я писала про деякі із старовинних різдвяних листівок, які знаходяться у нашій колекції. Сьогодні хочу поділитися з Вами листівками, які ілюструють особливі аспекти українських різдвяних традицій, а саме Свят Вечір і Колядування та Щедрування.

Для українців із усіх свят року саме Різдво є найважливішим родинним святом. Урочистості починаються на Свят Вечір із обрядового присвячення Господу Богу та ритуального почитання предків. Саме Свят Вечір - це пора, коли підкреслюється важливість родинного єднання, любові, поваги, відданості і час розмірковування над майбутнім родинним добробутом, висловлювання з великою надією оптимістичних можливостей, сподівань. Різдвяні святкування закінчуються на Йордан.

Деякі різдвяні листівки з тематикою Свят Вечора дають тільки легкий натяк на це, так як листівка мистця Мирона Левицького. На ній бачимо козака зі снопом збіжжя – дідухом, а молодицю із мискою куті. Нам належить вичитати із цієї ілюстрації дальші дані. Дві листівки, які повністю зображають традиційний Свят Вечір - це роботи Ярослави (Сурмач-Миллс) і Б. Гонти. Мистецьке зображення вечора вражає своєю урочистістю і святковістю. Три покоління роду засідають до столу, щоб взаємно поділитись святочною трапезою із 12-ти пісних страв в присутності Бога, зображеного на іконах, які прикрашають стіни хати. Картина подає усі важливі атрибути, потрібні для традиційного Свят Вечора - дідух, додаткову тарілку для душ предків, колачі, сіно на долівці та під скатертину, палаючі свічі, першу зірку на небесах, що символізує Вифлеємську зорю, яку видно крізь вікно, а цей знак вказує на дозвіл починати вечерю. Хоча листівка зображає хату та людей минувшини, проте саме урочистість та майже священна атмосфера зворушує нас та нагадує нам про спадщину яку ми

одідичили і якою нам треба дорожити, зберігати та передавати все новим поколінням.

Особлива група колядок та щедрівок походять з

глибокої старовини. Згідно із науковцями, їх зачисляли до найстарших зразків української літератури, - до усної словесності. Їх співали та виконували ще в дохристиянські часи, вони були частиною зимових та новорічних ритуалів. З приходом християнства ці пісні були запозичені церквою. Деякі із них зазнали змін, на версткування. Давні мотиви та символи змінені на християнські, а нові створились і всі разом були поєднані із різдвяними святами та століттями передавались у формі усної словесності.

Колядування в Україні завжди проходило весело та радісно. Молодь та діти гуртували співацькі дружини із колядницьким обладнанням (а чи без нього), таким як шести-чи восьмикутна звізда, коза, ангели, трьома царями музичними інструментами, масками та великим міхом для збору дарунків ішли від хати до хати співати радісних колядок про народження Христа, а також відповідних колядок кожному члену родини. Спів закінчували віншуванням щастя, здоров'я та успіхів у всіх починаннях.

Найбільше веселощів та розваг приносили колядницькі дружини, які склалися з дітвори. Мандруючи від хати до хати, переодягнені у відповідні строї різних вертепних постатей, вони співом, жартами, пустощами веселили слухачів. За це їх обдаровували солодощами, особливим печивом, яке для сільських дітей було великою (раз у рік) небувалою насолодою.

Святочна листівка роботи мистця Петра Андрусіва ілюструє колядницьку дружину козацьких часів 17-18-ого століть. Дві інші листівки мистця Мирона Левицького ілюструють старовинні щедрівки - вели-

чальні, доброзичливі пісні накликання добробуту, висловлювання щедрих побажань. На одній з них ластівка викликає господаря поглянути на його багате господарство. Друга листівка ілюструє дохристиянські та християнські елементи. Мистець зображує трьох спудеїв Київської Академії 17-го століття, які ідуть до нас з дарами. Один має в руках сонце, у другого ріг обильності, з якого висипаються плоди землі завдяки дощу. Це символізує дохристиянські вірування у сили природи. У третього в руках катедра Київської св. Софії, на яку зійшла Вифлеємська зоря, що символізує прихід Христа в Україну. Перед трьома спудеями великий сніп пшениці-дідуха - символу наших предків, нашого минулого і нашої спадщини.

Ось кілька старовинних різдвяних листівок, а як багато знань можна з них почерпнути.

Любов Волинець

